

בבית משפט המחוזי בתל-אביב-יפו

ע"פ 748/96

בפני כב' השופטת ד' ברלינר, אב"ד

כב' השופט א' בייזר

כב' השופט ז' המר

המערערים: 1. סברינה שיווק בע"מ

2. אורי דנאי

3. חיים צבי רוזנברג

ע"י ב"כ עו"ד א' זהר

- נגד -

המשיבה: מדינת ישראל

ע"י ב"כ עו"ד ד' שטרומ

החלטה

השופט ז' המר :

1. נגד המערערים הוגש כתב אישום לבימ"ש השלום בת"א, בשל עבירות על חוק ההגבלים העסקיים, התמש"ח-1988. המערערים הורשעו, לאחר שמיעת ראיות, ועל כך הוגש הערעור לבימ"ש זה.

2. לאחר ששמענו את טיעוני הצדדים בערעור - ואף כתבנו את פסק-הדין - התעורר אצלנו ספק בעניין הסמכות העניינית, כמפורט להלן. זימנו את הצדדים, ביקשנו את תגובתם, שמענו את טיעוניהם, והחלטה זו מתייחסת איפוא, לנושא הסמכות העניינית.

3. להלן העובדות הרלוונטיות לענין :

(א) כתב האישום הוגש בתאריך 1/8/93.

(ב) המערערים הוזמנו בסמוך לאחר הגשת כתב האישום, אך מועד ההקראה נדחה מספר פעמים. כתב האישום הוקרא למערערים בתאריך 3/5/94.

(ג) בין לבין, תוקן חוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 (להלן : חוק בתי המשפט), בחוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב), התשנ"ד-1984, שפורסם בתאריך 9/1/94 (להלן : התיקון).

התיקון גרע מסמכותם של בתי משפט השלום, את הדיון בעבירות לפי חוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 (להלן: חוק הגבלים עסקיים). ממילא, עברה סמכות הדיון בעבירות הללו לבתי המשפט המחוזיים, מכוח הסמכות השיורית המסורה להם, לפי סעיף 40 (ו) לחוק בתי המשפט.

ד) בד בבד, באותו תיקון, תוקן גם חוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982, ע"י הוספת סעיף 6 (ג), שזו לשונו:

"על אף האמור סעיף קטן (א), בעבירה לפי חוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988, יידון הנאשם בבית משפט מחוזי שקבע שר המשפטים בצו, ורשאי השר להסמיך בצו את מנהל בתי המשפט להורות שתיקים תלויים ועומדים בבית משפט ביום תחילתו של הצו, ולא החל הדיון בהם, יועברו לדיון בבית המשפט שנקבע בצו".

ה) יומיים לאחר התיקונים הנ"ל, בתאריך 11/1/94, פירסם שר המשפטים את צו סדר הדין הפלילי (קביעת בית משפט לעניין הגבלים עסקיים), התשנ"ד-1994, ובו נקבע בית המשפט המחוזי בירושלים, כערכאת הדיון בעבירות לפי חוק ההגבלים העסקיים. בסעיף 2 לצו נאמר, כי **"מנהל בתי המשפט רשאי להורות כי חוקים תלויים ועומדים בבית משפט ביום תחילתו של צו זה, ולא החל הדיון בהם, יועברו לדיון בבית המשפט שנקבע בסעיף 1" (היינו: בירושלים).**

4. מטרת התיקונים היתה, כמוסבר בהצעת (ה"ח 2212, תשנ"ד עמ' 16, 25, **"כי בית משפט אחד יתמחה בתחום המורכב והמיוחד של ההגבלים העסקיים. הכוונה בשלב זה היא כי יהיה זה בית המשפט המחוזי בירושלים... כן מוצע לקבוע הוראות מעבר לעניין העברת תיקים תלויים ועומדים לבית המשפט שייקבע."**

5. אין מחלוקת, כי בעת הגשת כתב האישום, מוסמך היה בית משפט השלום לדון בה. עם הגשתו של כתב האישום קנה בית משפט השלום את סמכות הדיון. לדעתי, תיקון החוק והעברת סמכות הדיון לבית המשפט המחוזי לא השפיעה כלל על הסמכות שקנה בית משפט השלום עם הגשת כתבי האישום. הסיבה היא, שסמכות עניינית של ערכאות שונות - קל וחומר, כאשר המחוקק מתכוון להקים ערכאה שמתמחה בנושא מסוים - יכולה להחשב כעניין מהותי, מטריאלי, שיחול רק על משפטים יוגשו מכאן ולהבא; לעומת שינוי סמכויות של הרכבים או מותבים בתוך אותה ערכאה - היכול להחשב כעניין דיוני, פרוצדורלי, שיחול וישפיע גם על תיקים תלויים ועומדים (ראה ע"א 283/53 כהן ובוסליק נ' היועץ המשפטי, פד' ח' 4 - השופט זילברברג בדעת הרוב; ע"פ 4912/91, 5413, 5513 תלמי ואח' נ' מדינת ישראל, פד' מח(1) 581, 629 ד' - ו'); ומכל מקום, ברור שקיים הבדל בכללים החלים על מקרה של שינוי סמכויות ההרכב לאחר הגשתו של הליך, לבין הכללים החלים על מקרה של שינוי סמכות פונקציונלית (פרשת תלמי שם, עמ' 608 א').

6. תמיכה בגישה זו ניתן למצוא בהוראות סעיף 51(ב) לחוק בתי המשפט, הקובעת, כי משתוגדל סמכותו (הכספית) של בית משפט השלום, רשאי השר לקבוע בצו, כי ענין שהוגש כדין לבית

המשפט המחוזי, קודם להגדלת סמכותו של בית משפט השלום, "יידון בבית משפט השלום, ובלבד שטרם הוחל בו בשמיעת עדים".

לפי הפרשנות המוצעת ע"י המערערים, לפיה שינוי הסמכות משפיע לאלתר, גם על הליכים תלויים ועומדים שהוגשו כדין טרם שינוי הסמכות - לא היה צורך בהוראת סעיף 51(ב) סיפא הנזכרת; שהרי ממילא - כך לפי פרשנות זו - היו מועברים לאלתר כל ההליכים התלויים ועומדים בבית המשפט המחוזי לבית משפט השלום, מתוקף שינוי הסמכות. אלא שהמחוקק, שאיננו משחית מיליו לריק, סבר שלא כך הוא, ויש צורך בהוראה מפורשת שתסדיר את האפשרות להעביר תיקים תלויים ועומדים, שטרם התחיל הדיון בהם, עקב שינוי הסמכות. משמע: לולא הוראה זו, היו התיקים האמורים, שהוגשו כדין לבית המשפט המחוזי עפ"י סמכותו בעת הגשתם, נשארים בבית המשפט המחוזי, על אף שינוי הסמכות ועל אף שטרם הוחל הדיון בהם (ראה גם ע"א 102/83 ל.ג.ל בע"מ נ' בנק לאומי בע"מ, פד' מא(1) 283).

7. אפשר להפנות גם להוראות של פסקאות (2) ו-(3) לסעיף 22 לחוק הפרשנות, התשמ"ח-1981, לפיהן ביטולו של דין, "אין כוחו יפה... להשפיע על פעולה קודמת של הדין המבוטל או על מה שנעשה לפיו" או "להשפיע על זכות או חיוב שלפי הדין המבוטל".

8. גם אם נניח - מה שלא מקובל עלי - כי "הוראת דין המשנה את הסמכות הפונקציונלית לאחר הגשתו של הליך לבית המשפט נתפרשה מאז ומעולם כחלה, ... על הליכים תלויים ועומדים" (כדברי השופט ש' לויין בפרשת תלמי, שם, בעמ' 608 ג) - הרי שחלות זו על הליכים תלויים ועומדים היא רק "בהיעדר הוראה לסתור" (שם) - וכזו קיימת בענייננו. אגב, הנחה זו של כב' השופט ש' לויין, בדבר הפרשנות המקובלת "מאז ומעולם" לא נתמכה באסמכתאות. לי נראה בכל הכבוד, שהפרשנות היתה הפוכה: "ניתן להעביר תביעה, שמפאת היקפה הכספי הוגשה כדין לבית המשפט המחוזי, לבית משפט השלום, רק אם פרוצדורה זו נקבעת במפורש בצו, המרחיב את סמכות השופט של בית משפט השלום" (ע"א 102/83 ל.ג.ל. כרמיאל בע"מ ואח' נ' בנק לאומי בע"מ, פד' מא(1) 253).

9. מכל מקום, בענייננו קיימת הוראת המעבר בסעיף 6(ג) לחסד"פ. אמנם נכון, כי לכאורה, על פי מיקומה והקשרה, כפי שסבור ב"כ המערערים, הוראת המעבר הזו דנה אך ורק בסמכות המקומית של בתי המשפט המחוזיים, ואינה מתייחסת לשאלת המעבר או ההעברה של תיקים עקב שינוי הסמכות העניינית.

ברם, בעיון מעמיק יותר, נראית לי עמדתו של ב"כ המשיבה, שלפיה הפירוש המוצע ע"י ב"כ המערערים - הסיפא של סעיף קטן 6(ג) הנזכר, יהיה מיותר וחסר משמעות. שהרי, אין ולא יכלו להיות "תיקים תלויים ועומדים" בבתי המשפט המחוזיים לפני התיקון האמור (שכן הסמכות היתה לבתי משפט השלום) וגם לא אחריו (שכן היה צורך בצו לשם קביעת הסמכות המקומית).

10. כלל הוא בדיני פרשנות, שיש ליתן להוראת דין פירוש שאינו מייתר את דבר המחוקק, פירוש הנותן לו תוקף, עפ"י תכליתו ומטרתו של החיקוק, והמשתלב במכלול החקיקה ובסביבתו החקיקתית. ממילא, הפירוש היחיד הנותן משמעות מלאה לסיפא של סעיף 6(ג) הנזכר, הוא זה האומר, כי כוונת המחוקק היתה להסדיר את העברת התיקים התלויים ועומדים, במועד שינוי הסמכות, מבתי משפט השלום לבית המשפט המחוזי שייקבע לשם כך.

11. עפ"י הצו, שצוטט לעיל, מנהל בתי המשפט "רשאי" להורות על העברת התיקים התלויים ועומדים שטרם החל הדיון בהם. מנהל בתי המשפט בחר שלא להורות על העברתו של התיק נשוא החלטה זו, על אף פניה מפורשת אליו, ע"י הממונה על ההגבלים העסקיים, ביום 17/1/94.

12. הפרשנות דלעיל, לא רק שהיא נותנת תוקף ומשמעות סבירה להוראות החיקוקים הנזכרים, אלא גם מקיימת את תוקפם של ההליכים שהתנהלו בכתב האישום נשוא החלטה זו, הן בבית משפט השלום והן בפנינו. יש לבחור בפרשנות הדין "המביאה בעקבותיה לקיום ההליכים ולא לבטלותם, בלי לפגוע בזכויות מהותיות של המערערים" (פרשת תלמי, שם, עמ' 609 ב').

13. אין ממש בטעות המערערים, כי הליך פלילי שטרם הוקרא בו כתב האישום, איננו בחינת הליך "תלוי ועומד" וממילא הוראת הסמכות החדשה חלה על הליך כזה, לאלתר. מרגע הגשת כתב האישום, ההליך הוא "תלוי ועומד" בבית המשפט (ראה גם סעיף 71(ב) לחוק בתי המשפט).

14. דעתי היא, איפוא, כי ההליך שהתקיים בבית משפט השלום - כדין וכסמכות התקיים.

ז' המר, שופט

השופטת ד' ברלינר: אני מסכימה.

ד' ברלינר, שופטת

השופט א' בייזר: אני מסכים.

א' בייזר, שופט

לפיכך הוחלט, כאמור בחוות-דעתו של כב' השופט ז' המר, כי ההליך הפלילי שהתקיים בבית משפט השלום ובערעור לפנינו - כדין וכסמכות התקיים.

ניתן והודע היום 5/7/99 במעמד הצדדים.

ז' המר, שופט

א' בייזר, שופט

ד' ברלינר, שופטת
אב"ד